

# BELAUNALDIAZ

*Gure artean eta Testamentu Zar-Berrian belaunaldi itza.*

*Belaunaldi* itza ezaguna da gure artean.

Arbasoengandik semez-seme, belaunez-belaun edo oinez-oin datorren etxeari deritzaio belaun-etxe edo oin-etxe euskaldunon artean. Etxealde batean amairugarren belauna edo oina dan semea ezagutua izan da alabearrik.

Belaunaldi bat belaun bateko etxekoek egiten dute. Iru belaunalditako gizasemeak etxe askotan ikusten ditugu, baina lau belaunalditakoak gutxitan eta bostekoak gutxiagotan (1). Mariaud etxekoandreak eun urte bete zituenean, Sorges'eko aren etxean bost belaun bizirik ziran 1961'garreneko Urrilaren 17'an Baiona'ko Sud-Ouest egunerokoak ekarri zuenez.

Belaun itza euskal-idazleen artean berebat erabilia izan da. Onatzenbait erakusburu:

Frai Bartolome'k onetaraxe zion: "Konturik zuzenenian jazo leiteke: ...gurasuetati umeetara gatx onek belauneti belaunera luzaro irautia" (2).

Geroago onetara zion Lardizabal'ek: "Adan-gandik Noegana amar belaun edo gizaldi izan ziran" (3).

Gure egunotan auxe idatzi zuen Txomin Agirre'k: "Joanes'ek, bestek bezela, belaunekoan onari begiratzen zion" (4).

---

(1) Ikus Azkue'ren Iztegi andian *belaun-etxe, belaun-alddi, belaun, oin-etxe* itzak.

(2) *Aita Prai Bartolome Santa Teresa*, Jaungoicoaren Amar Aguindubectaco lengo bosteen Icasiquizunac, Iruñean 1816, 206 g.or.

(3) LARDIZABAL, Testamentu zarreco eta herrico Condaira, Tolosa'n 1855, 7 g.or.

(4) DOMINGO AGIRRE, Garoa, 196 g.or. Aranzazu Argitaldaria 1956.

Euskera dala-ta auxe diosku Altube euskaltzain iatorrak: "Geure gurasoetatik belaunik-belaun, ainbeste mila ta milaka urteren buruan zuzen-zuzen artu dogun etorki eder au, etxaguntza buru-goi ta argitar au, oraintxe, geure itxitasunez, semerik deunga ta gaiztoenak bezela, bertanbera il-otzik izteko adore lotsagarrizkorik izango ete-dogu geuk?" (5).

Testamentu Zar-Berrian berebat norbaiten ondorengoak, naiz beste alakoaren aikoa atera dedinean, maiz erabili oi da *generatio* latinerazko itza. Esate baterako, Berri Onean Matai doneak dakarrenez, Abraham'en belauneko Dabid'en seme dan Iesukristo'ren etorki-idaztia irakur dezakezu. Ta Iesukristo'ren aikoa atera ondoren, au eratzikitzen du: "Beraz, Abraham'engandik Dabid'enganaño amalau belaunaldi: ta Dabid'engandik Babilon'go atzerraldiraño amalau belaunaldi: ta Babilon'go atzerralditik Kisto'ganaño amalau belaunaldi", Olabide'k euskeratu zuenez (6).

Belaunaldi itz goxo orren ordez *generatio* mordoiloa erabili zuen Leizarraga'k une berorixe euskeratu zuenean (7).

Donibane Lohitzune'ko Urte'k *ienerationeak* itza darabil Testamentu Zaharreko Asieran (VI, 9), beste nonbait baita *jenerazione* ere (8).

Duvoisin'ek, berriz, *gizaldi* darabil Berri Onean Matai doneak dakarrenez (9), eta L. Léon apaizak *gizamende* (10).

Arrezkero, lan ontan nik neuk belaun, belaunaldi ta gizaldi itzak erabiliko ditut, euskal-itz iatorragotzat baititut.

*Ele-ederrean belaunaldiak duen gora ta zuduaz.*

Lenago, idazle-olerkariak mendez-mende sailkaturik eta mordoskaturik adierazten zuten ele-ederraren kondaira: oraingotan belaunaldika ta gizaldika adierazteari onuragarriago deritzaiogü.

(5) ALTUBE'tar SEBER, Euskera, 1919-1920, 49 g.or.

(6) OLABIDE'tar ERRAIMUN, Itun Berria, Bilbon 1930.

(7) IESUS CHRIST GURE IAUNAREN TESTAMENTU BERRIA, Oxforden 1908.

(8) ANECDOTA OXONIENSIS. THE EARLIEST TRASLATION OF THE OLD TESTAMENT INTO THE BASQUE LANGUAGE (A FRAGMENT) BY PIERRE D'URTE OF ST. JEAN DE LUZ, circ. 1700, LLEWELYN THOMAS, Oxford 1894, 10 g.or. atzekaldean.

(9) DUVOISIN, BIBLE SAINDUA, Bonaparte'k argitarazia, London 1859.

(10) L. LEON aphezak eskuararat itzulia, JESU-KRISTO GURE JAUNAREN EBANJELIO SAINDUA, Ligugé 1947, 8 g.or.



Gora andiko zera da bizitzartean belaunaldia, baita idazle ta olerkari artean ere (11).

Arrezkero, ele-ederraren ioan-etorrietan lenengo urratsa ta buruauzteara belaunaldia adieraztea dala uste dugu. Nolarebait belaunaldiak ointzat eta aintzat artu bage ezin uler ditezke ele-ederraren ioan-etorriak. Edonongo ele-ederrari begiraldi bat emateko-ta, kide ta antzeko diran iarduerak urrenez-urren eta aldiz-aldi sailkatzea ta mordotan ezartea noraezko dugu.

Bestalde, idazle-irakurleen arteko artu-emanetan izaten diran gertari zenbait bear bezala adierazteko, nai ta nai ez, aldi bateko idazleak kidez-kide sailkatzea ere bearrezko da. Ona emen gertari zenbait; idazle batek beste bati zor lezaiokeana, ele-ederrean sailka gertatzen diran aldaketa berriak, idazti ta olerki batek beste arakoarekin izan lezaken nolabaiteko antza ta abar: bizitzarteko giroak eraginda, alde ta aldi bateko idazle kideek ateraten dituzten idaztiak elkarren antzeko gerta baititezke. Naiz-ta idazlerik bestelakoena izan eta sailkatzen ditugun lanak bestelakoena gerta ba'itez ere, beste noizbaiteko gizonekin baino areago elkarrekin nolabaiteko antza ta elkartasuna izan lezakete sailez-sail kideek. Beraz ezta bitxikeria ezta sorginkeria ere.

Azkenik, idazle artean sortzen diran ekinaldi berriak, bidean barna arkitzen dituzten erorbide, oztopo ta azpi-ianak, lengo idazleak baren idazti ta guzti atzekaldean edo bazterrean gelditzeak, idazti ta idazle berriak sortzea, urtez kide eztiraren ondore ta atarramentu izatea gerta ditekete. Lengo gazteak, garerdiko gizon eginda gero, zaartu ta aguretu egin bide dira ta gazte berriak oldarrean agertu. Gertariok belaunaldi berria adierazten dute nolarebait. Aita-semba ta aiton-biloba arteko gertari askok orixe berorixe dakarte. Irakasle buru-urdirak astinka darabiltzate ikasleek, eta geroago ikasleok beste orrenbeste iasan oi dute urrenez-urren. Erraina nintzanean, amaginarreba onik ez; amaginarreba naizenean, errain onik ez, esan oi danez.

Buruz-buru ta muturrez-mutur gertatu oi diran ioera oien oldarra ezta berdina izaten; aldi batean gogorragoa, beste aldi batean, bigunagoa ta legunagoa. "Elitzake arritzeko ere oraingo ukamena aurre-raegi joana izatea. Ori gertatu oi baita, zealdoka eta zabu-zabuka baizik eztakigun ezkerro ibiltzen, giza-mugimentuetan. Eta zenbat ere ausarkiago aurreratzen geran, ainbat gogorrigo izango da urrengoen oldarra atzeraka. Gaurko geiegikeriek zaarragoren bat izutzen badute, bada, ar beza gogoan geiegikeri oriek, arri biziaren antzera, ezutela leengo geiegikerien oiartzuna eta neurria besterik itzultzen" Mitxe-

---

(11) FONDO de CULTURA ECONOMICA, FILOSOFIA DE LA CIENCIA LITERARIA, Mexico, 1946, JULIUS PETERSEN, LAS GENERACIONES LITERARIAS 137-195 g.or. Lan orri zor dizkiot emengo asmorik geientsuenak.



lena'k dionez (12). Orobat burruka orren gogorak eta beroak gogo berriaren kemena ta nortasuna adieraz lezakete, nonbait: aren iasoaren neurri ta aren iraupenaren baitura ere gerta ditezke.

Egia esan: urak malkarrik ez utzi arren, urak bulartuak eldu ditezkenekoxe, ibiliaren ibiliaz, ikustearen ikusteaz, garai bateko ur larri ibiliaren bazterrean gelditu nai izan lezake norbaitek, eguzkiak iotako urlo barean gainez egindako olatuen ura ta aparra bildu nairik: alakoak, lengo etxea zutik zeukaten abeak sendotzat ar litzazke, lengo ustearen egia koloka-ezintzat asma lezake, lengo erak eta bizibideak alda-ezintzat iritzi litzazke, gizarteko lengo mailak eta lengo gizabideak aintzat izan litzazke. Gerta ditekeana da, Alare, an bertan, an bertako ondar, saskara ta txoraskiloek aldi batetik besterako aldaketa erakuts lezakete, erakutsi ere.

Beraz, gertari bat agerraldi guzietan erakutsi nai duen ele-ederraren kondaira ta ele-ederreko belaunaldien kondaira orobat dira, naiz-ta zuzen, naiz zearka, agerian, naiz ixilean adierazi. Labur esateko, ele-ederraren aldaketak eta birraldaketak eta atzera-aurrerak adierazten dituen itza duzu belaunaldia.

Ezta berria belaunaldia izenez eta izanez, ordea. Aspaldidanik, urrenez-urrien, kirian-kirian aipatu oi dira ele-eder-kondairetan idazleok ialetako urteak, naiz idaztiak argitarazitako urteak aintzat eta ointzat arturik. Berria auxe da, ordea: kondairetan urtez-urte erabili oi dan bide orri oinarriak ateratea, ta zerak zergatik aldatzen diran adieraztea.

Orobat belaunaldia zertan dagoen iakitea bera, belaunez-belaun aldatuz ioan doa. Beinola, sail bakarra ta idazle bakarra gaitzat artutako txostenak edo monografiak zituzten goragarrien: urtez kideak ezarten dituen belaunaldia ezagutzea baino idazlearen aikoa aterata, arbasoengandik ondarez iasotakoa iakitea onuragarriago zuketean, alegia. Orain, ordea, edonon gora andia du giza-gogoen esan-eginak belaunaldika adierazteak: bazterretan bide andia egin du. Noizaldi bateko gogo-tankerak aztertu bearrean, belaunaldi bat aztertu oi da, aldi bateko tankeraren burubideak oinarritzat baititu.

### *Zertan dagoen ele-eder-belaunaldia.*

Etxeko ondorengoetan urrats bat geiago da belauna, ta aren luzera, aita-semeen arteko epea bide da ortxe antxe. Erodoto'ren ustez ogei ta amairu urte ta erena da belaunaldiaren epea; Erakleito'ren ustez, ogei ta amar urte, nonbait; Rümelin'en iritiz, ogei ta amabitik, ogei ta emeretzki urteko epea, batez beste; Dromel'en ustez, amasei urte-

---

(12) MITXELENA, Asaba zaarren baratza, EGAN 1960, 3-6, 122 g.or.



koa (13). Lafitte nere adiskidearen esanez, "mende laurdenetik laurdenera egiten omen da aldaketa oso bat" (14).

Mende-erena ontzat artuta, belaunaldia adierazteko bidetzat ar liteke gizakumeek aita-ama izateko duten adorea. Mende bateko bost belaunaldietan iru belaunaldi soilik dira indardunak eta eraginak gizakume-bizitzartean, eta sailez-sail, ogei ta amar urtez asi ta irurogei edo irurogei ta amar urtez bukatu oi da aien eskua. Birraitonak bere bizitzarteko azken epe laburrean ezer ezta, ekarri ere, ezta aren birbilobak ere bere lenengo aldian. Alare, bide ori soin-aita-amatasuna adierazteko zeatzago gerta liteke, gogoazkoa adierazteko baino, ontan bide makurra bailiteke.

Bein ezтана bein oi baita, bazterrak arrotu ta zarata ateraten duten idaztiak geien bat asikinak izaten dira, gazte berriak oiuka ta irrintzika etorri baitatoz. Atarramentu iraunkorra ta berankorra, berriz, garerdikoa ta garako gizon egin-eginek ondutako idaztiak izaten dute eskuarkiro. Alare Corneille'k idatzia zuen "Le Cid" 30 urte bete baino len, orobat Racine'k bere "Andromaque" ta Rostand'ek "Cyrano de Bergerac". Goethe'k ogei ta bost urte zituelarik, *Werther* argitarazi zuen. Bazterrak arrotu egin zituen, noski, baina axal eta iragankor. Amaika ergelek il zuten beren burua, Werther'en antzera; orain, ordea, idazti ori irakur dezakeanik ezta, beltz guziak ikatz dirala uste duenen bat izan ezik. Goethe'k berak larogei urte zituelarik bukatu zuen *Faust*. orri zor dio ark bere ospe iraunkorra. Arekin bat egin zezakean Manzoni'k bere burua nolarebait: lerroz-lerro amar urte (1812'tik 1823'rair-110) bildu zuen bere uztarik ederrena Manzoni'k: 38 urte zituelarik aitu zuen bere bizitzartea idazle bezala, naiz-ta 50 urtetaraino bizirik iraun, Rimbaud'k emeretz 3 urte bete zitueneko, bere olerkari lana bukatua zuen, naiz-ta 28 urte geiago bizitan iarraitu. Aitzitik, 60 urteko zalarik, argitara eman zuen Fontane'k bere lenengo ele-berri andia ta 70-80 urteko zalarik eman zituen bere lanik ederrenak. Sei urteko zala, lanean ari zan Mozart eta amairu urteko zalarik iritxi zuen operan bere lenengo garaipena. Schubert'ek amabost urte zituelarik, Salve Regina ondu zuen. Orobat Lope de Vega'k bere lenengo komedia egina zeukan amairu urte bete zitueneko. Calderon, berriz, larogei urte zituela ere, bere Auto'ak lantzen ari zan. Larogei urte

---

(13) JUSTIN DROMEL, La loi des Révolutions - Les générations, Les Nationalités - Les Dynasties - Les Religions, Paris II'garren argitarapena, urterik bage, E. Dentu, editeur.

1861 g.urtean edo argitarazi bide zuen barnean ageri danez. Ain zuzen, erabili dudan idazti ori egileak berak bere eskuz RENAN'i eskeinia zuen eta oraindik orriak iriki gabe zeuzkan. Paris'ko IDAZTEGI NAGUSI'tik erakarri zidan Biarritze'ko Petit irakasle iaunak, Eskerrik asko egiten diot emendixek.

(14) P. ITURRALDE, Berritasunaz, EGAN 1955, 5-6, 7 g.or.



beteak zituela, eskuan idaztortza il omen zan Platon, "scribens est mortuus" Kikeronek dionez. Larogei ta zazpi urte zituen Axular'ek bere *Gero* argitaratu zuenerako, Vinson'en iritziz. Larogei ta amar urte zituen Sopokel'ek *Oidipu Kolono'n* bukatu zuenean. Larogei ta amaika urte zituelarik, beraren *Pietà* ontzen ari zan Tiziano. Gertariok auxe adierazten digute eguzkia baino argiago: gogoazko lanetan, batez beste ezarritako urteak baino bi bider geiago iraun dezakeala belaunaldi batek, alegia.

Bestalde, garai batean bertan bi edo iru belaunalditako idazleak ikusten ditugu erri askotan. Lengo ioyerari eusten dioten atzeratuak eta ioera berriaren aurrelariak zein baino zein bereziago ta banago gerta ditezke, naiz-ta urtez kide izan.

Areago oraindik: 1896'garren urtean il zan Frantzian sinboluzaleen taldea, urte ortan il baitziran Verlaine ta Mallarmé: garai bertan, ioera ori Alemania'n zabaltzen asia zan. Bitartean, ioan dan mendearen azkenaldera, Frantzian oraindik Zola-zaleak ziran nagusi; alemanen artean ioera ori antxinako ioera umela zan, ordea. Erromantikoen ioera orobat Alemani'n baino belaunaldi bete geroxeago sortu zan Frantzia'n: antxina zan berandu, alegia.

Arrezkero, auxe atera dezakegu, egiari berea zor baitzaio: urtez-urte edonongo erri guzietarako ezta berdina izaten belaunaldi bat, barneko ta funtsezko iraupena baizik. Esate baterako, ezpaitira errialde guzietan garai bertan udareak loratzen, ezta umotzen ere. Orobat eguzkia ere ezta sortzen ezta sartzen ere ordu berean eguzkipeko eskualde guzietan: aitzitik, emen eguzki dadinean, an, nonbait, gau ta gaberdi ta gau-txoriak nagusi.

Bestalde, eskualde batean bertan eta garai batean bertan ioera ainitz izan ditezke, goizeko lainoa, errotari, arratseko gorria, pelotari baitira. Adibidez, Frantzia'n bertan natura-zale ta sinboluzaleen ioerak etziran bein bata eta bein bestea gertatu, bata zein bestea baizik. Baudelaire (1821) eta Flaubert (1821), Mallarmé (1842) ta Verlaine (1844), Zola'ren (1840) kideko ditugu urtez urte.

Ioera-gurutz oiek erakusten dutenez, mende-erenaren neurriak eztu indarrrik inola ere. Soin-belaunaldiak ere ezin egokieraz dezaizkiegu gogo-belaunaldiei, soinez belaunaldi bateko diranak oro ezpaitira beti belaun bereko izaten.

Amaikatxo etxetan egunero iaioleten da aur bat, eta aurok belaunaldi berri baten asiera ekar dezakete. Lenengoz ikastetxera doazen aurtxoekin bidean tril egin dut. Bi edo iru umekondo daramatzi ama bakoitzak: aur gorriak dira, lurretik gora arra bete ta geiago ozta-ozta. Txukun iantzita ta eskuetan idazti berriak, pozarren doaz. Ta orrela gertatzen da urtero. Oiek dituzu biarko gizonak. Urtero,



kukutik kukura, sei urteko amaikatxo aur badoa lenengoz ikastetxera, baita ogei urteko gazte-saila ere ikastetxe nagusira. Aur eta gazteok elkarrekin ikasten diardute, baita elkar pizten eta ernalerazten ere. Kide diran lagunok beren aurrekoek nai zutena baino besterik nai dutela oartzen diranekoxe belaunaldi berria zutik agertzen da, agertu ere.

Gogo berri ori, ordea, nondik datorkie? Izarren batek ortaratuta, ala, gertariren batek eraginda, elkar itsatsiz eta gogaidez elkar ernalduz? Bestetara esan: belaunaldi baten batasuna berez, ala eraginarenean eraginez al dator, etorri ere? Bitara sailka ditzakegu gai orrekiko iritzia: batzuen ustez, idazleen iaioteguna da bearrezkoenik; bestetzuen iritziz, ordea, idaztiak eta lanak agertu ziraneko urtea, adin berdinekoen agerraldia baitarakus urte orrek.

Eragin aundiko idazle baten izena izan lezake belaunaldi batek: antxina, errege ta errege-gaienean izenak ere bai. Ezagunak dira Elade'ko Perikel'en garaia, Erroma'ko August'ena, Frantzia'n Karol Andiarena, Florentza'n eta Erroma'n Medicis'tarrena, Españi'n Austria'ko erregeena, Ingalaterra'n Elizabete ta Bitori erregina. Beste batzuetan, zerbait adierazten duen urtea gerta ditekela belaunaldi baten izen: esate baterako, Españi'n bertan ezaguna da 1898'garreneko belaunaldia. Gure artean ezagunak ditugu Axular'ena, Larramendi'rena eta abar, Orixe'k izendatu zituenek.

### *Belaunaldiaz teoriak.*

Belaunaldien sorrera adierazteko bi aburu nagusi daude elkarren buruz-buru ta onetara adieraz ditzakegu: lenengoen ustez, belaunaldiak alabearrez sortzen dira. Alabear ori bitara ager ditekela, noraezean giroak-edo eraginda ta iaiotzez, alegia. Bigarren aburuaren aldekoaren iritziz, belaunaldiko lagunak beren eskuko dira. Aurrenek, beraz, lege gogor eta zorrotzak ezarten dituzte ta aldizka gertatu bearrak omen dira belaunaldiok. Bigarrenek diotenez, ioan-etorrika ari diran olatu iduriko gertatzen omen dira ta inoiz ere ez indar berdineko, ezta iraupen berdineko ere.

#### 1) *Noraezean giroak-edo eraginda.*

Aburu au Ingalaterra'n eta Frantzia'n sortu ta zabaldu zan, eta gorengo marra, XIX'garren mendearen erditik aurrera atzeman zuen.

Egoaldetik iparraldera zatozela, aurrenik urre-sagastiak, zabilak-eta ikus ditzakezu; geroago oliondo ta mastiak ageri dira; geroxeago, arizti, pago ta oloa; gorago, urkiak, izaiak-eta; azkenik, oroldi ta auka. Eskualde bakoitzak bere udare, landare ta zugatzak ditu. Orobat



belaunaldia nongoa ta noizkoa dan iakitea bearrezko omen da, aren nongotasunak eta noizkotasunak gizaldi orren muina adierazten baitute. Oien ustez, idazle sail, edo eder-zale belaunaldi bat zeatz-meatz ezagutu al izateko, alde artako bertako ekanduak eta gogoak ezagutuak bear genituzke izan (15), Taine'k dionez.

Oien asmoetara ezarri zuen Dromel'ek belaunaldien oin-legea (16). Belaunaldi bat zer izan dan zeatz-meatz ezagutu ba'dezagu, etorteko dan belaunaldia nolakoa daten alde aurre esan omen dezakegu ta ia eskierrik esan ere. Belaunaldi bakoitzaren egitekoa berak bakarrik egitekoa izango du. 1789'garreneko Matxinada aztertzen ari dalarik, erri-arteko iardueraren sorburu berria, amabost urtetik bein sortzen dala uste izan zuen, eta orrela adierazi al izan zituen 1789, 1800, 1815, 1830 ta 1848'garrenetako matxinadak eta gertariak. Zeatzago esateko: egungo belaunaldiak 16 urtez irauten duela eman ba'dezagu, mende-erdi lenago 15 urtez irauango zukean eta Dromel'ek berak idazten due- netik mende-erdi geroago 17 urtez irauango omen du.

Geroago, 1886'garren urtean Ottokar Lorenz'ek bere aburua argitarazi zuen belaunaldiai buruz: aren ustez, belaunaldi baten batasuna, izan ere, iru belaunaldiren bizitzarteko iardunean omen dago, ta aldika sailkatzea, buruen buruko ta buruzagien aidetasunak eta kide- goak omen dakar. Bitxiago oraindik: ritmu irukoitza ezarri zuen oinarritzat Lorenz'ek. Iru gizaldik, aiton-aita-semeak alegia, giza- mendea osotzen dutenez, iru mendek biribilkia edo ziklua, ta iru bider iru mendek kira (période) betea osotzen omen dute.

Aburu bitxi orrek beste bakanago au zuen abe ta zurkaitz, Sherer'en olatuena (1883), alegia: irureun urtetako apalguneak eta beste orren- beste urtetako goraldiak berdindu egin omen zituen 600, 1200, 1800'garren urteak. Sorginkeri utsa dirudi, ordea, aburu orrek.

## 2) *Iaiotzez.*

Ezin ixil daite ospetan iarritako beste idazti bat, alemaneratik er- derara itzulia, eta G. Pinder'ek idatzia (17): esan ere, bearrik au dio Pinder'ek, garai batean garaiaren berdintasun-eza omen da belaunaldia, edota "adinkideen adinkide-eza". Egia esan: ezta ori gauza berria. Alare badu bere kanore, izan ere. Maizegi zoritxarrez, nolako urtea, alako idaztankera esan oi baita. Une bat-beraxe gerta diteke bestelako belaunaldien une, ordea. Alakoetan, belaunaldi bakoitza,

---

(15) TAINÉ, Philosophie de l'art, 10 g.or.

(16) JUSTIN DROMEL, op. cit. 148, 185, 311 g.o.r

(17) GUILLERMO PINDER, El Problema de las generaciones en la historia del arte de Europa, Buenos Aires (1927).



berari dagokion aldian ez, baina bestelakoan dagoke egon ere. Une bakoitzaren burubide askotarakoan, bestelako aldien polifonia aditzean omen dago ioan-etorriak oro ta erabateko istoria aditzea. Besterik dira beraz belaunaldia ta aldia, Bide berdinek osotzen dute aldi baten eitea ta adiurrea; bide berdinetan ordea bestelako arazo gorri ta auzi izan ditezke, ta ain zuzen, belaunaldi baten zaina ta muina, auzien eta arazoen batasunean datza. Auxe da bakan, ordea, Pinder'en aburuan: gizakumeari ez omen zaizkio gizonagotu-ala auziok agertzen, bera iaio-ala noraezean, alabearrez baizik. Bitxi ba'da ere, urte berean (1564'garrean) iaio ziran Shakespeare, Marlowe ta Hardy, ta 1685'garren urtean Haendel, Bach eta Scarlatti.

Pinder'en ustez, bakoitzari seaskan bertan ezarri omen zaizkio burua aterateko elbideak eta bideak, eta bideok elkarren bide gerta ditezenean, belaunaldia gara betean agertzen omen da, ortan baitago belaunaldiaren entelekeia. Eztauka beste ezerk zer ikusi. Zenbait urtetan gertatzen omen dira buruen-buruko gizakumeen iaiozak eta gero geldidaldia omen dator. Geldidaldiok omen dira aldiaren neurri. Neurri ori, arau bage omen da —siniskarri da, baita arau bageko neurria ezertarako eztana ere—, noizean beinka geldidaldiok eta tar-teok oso laburrak baitira: ez-ustean ugoldeka baitator bizia, bata bes-tearen ondoan iaioza-sail kopurutsuak utziz.

### 3) *Elkarren artu-emanex.*

Arlo ontan bide berriak urratu zituen Dilthey Gulielma'k Novalis olerkaria azaltzeari ekin zionean. Bi zera nabarmen adierazi baitzituen berorrek: aldi berean adin berdineko eztiranak badirala izan ere, ta auzien eta bideen batasuna, alegia. Belaunaldi berri bakoitzean olerkari gorengo izateko doaiak ainbana sailez-sail gerta ditezke: inguratzan dituzten saietsek soilik ordea tinkatuko dute aien ioera bizi-tzartean barna. Bestalde, izan ere, egia da, gurasorik bage seme-alabarik gerta ezтитеkeana; aldeaz, ordea, ustel da, aurra biztu daneko unean bertan ezarten baitu ernalerazteko egokitasuna, elkarren artu-emanetan eta belaunalditako asiera-azkenaren arteko urratuan eta aleginean ezarri bearrean.

Belaunaldia zertan dagoen zeaztiartuz eta nortuz doa orobat, zer diranen zurruna ta bearra galduz. 1909'garren urtean argitarazi zuen Kümmer'ek Alemani'ko ele-ederraren kondaira belaunaldika. Gutxi gora bera aldi berean bizi diranek, gutxi gora bera ogasunez eta ioeraz gizarte maila berdinekoek, aziera berdintsukoek, eder-sen berdintsu-



koek osotzen omen dute belaunaldi bat: "bizikide, adinkide, erriki-  
de" (18) ta gogaide, alegia, Lafitte'k dionez.

Kümmer'ena lengo aburuarekin eta batik-bat Dilthey'renakin elkar  
io ba'dezagu, zerbaiten utsunea agertuko zaigu, Petersen'en iritziz:  
alegia, belaunaldi berrien aldi gerta litezen gertari ta aldaketa nabar-  
menak eta eragotzi-ezineko bereizi zerak.

Aitzitik, Kümmer'ek belaunaldiok adierazterakoan, mailez-mail eta  
lerroz-lerro iarraitu du, olatu bakoitzaren arteak eta aurreratzeak  
aldiz-aldizka so eginez, eta belaunaldi bakoitzean zenbait alde bereiz-  
tiz: alegia, aintzindariak, barrandariak, bidari burutsuak, jenuiak  
—gerta ba'litez beintzat—, beren buruen iabe diran idazleak, baina  
inoren buru ezin gerta ditezkeanak, eta menpeko idazleak. Tamalga-  
rria ordea, ezpaitzituen bear-bezain gogor eta zeatz, aldi berdineko  
izan-arren, adin berdineko eztiranak bereizi, ezta bear bezala nabar-  
mendu ere bideen batasuna ta auzien batasuna.

Aldi ta gizabide batetsuko soilik ez, baita alde batetsuko ere bear  
dute izan belaunaldi batekoek, Petersen'ek adierazi zuenez. Bestalde,  
saillketa berean biltzeko etzala aski urte berdinean iaioak izatea,  
Kümmer'ek zionean, orrekin bat zetorren Petersen. Izan ere, bada  
zenbait idazle, aiek iaio ziran urteak iakiteke, berak utzi dituzten az-  
tarnak ikus ba'zenitza, inork elituzke belaunaldi batean bertan eza-  
rriko. Alde bateko ezpaitira, ezta gizarte-maila bateko ere, gogoz eta  
ioeraz bestelako izan bear. Areago oraindik: aldi, alde ta iatorri bateko  
izan-arren ere, bestelako gerta ditezke.

Bestetara esan: aldiz, aldez eta gizabidez belaunaldi batekoekin kide  
izanda ere, belaunaldi artako ez izatea gerta ditekeana da. Arrezkero,  
iru neurri oiez gain, erakusmeneko ereduak ezarten ditu Petersen'ek.  
Orren asmoetara etorrita, belaunaldia zertan dagoen adieraztea za-  
buka, igikor eta ilun-xamar ageri da, bizia bera bezala. Enura bage,  
Petersen'ek egindako lanean alderik ederrena orixe dateke, izan ere.

Demagun aldi batean iaioletakoak dirala: bestelako tasunez edertu-  
tako gizakumeak arki ditezke nonbait: ain zuzen, batez beste berdinean  
edertutako ta iantzitako gizakumeak. Oien artean, ordea, gizon aurrera  
batek bakarrik, agertu-ala, berorik egingo du oiu, belaunaldi berria  
bilduerazteko bide ta eginbide bezala. Belaunaldi ori zuzendari ger-  
tatuko da, giro onean eta saiets ongileetan sor ba'dadi: gotor egingo  
da, beraren doaiak oro azkartuz eta ugalduz. Bide ta era zaarrak  
irauliz, bide berriak urratuko ditu, ta aen atzetik ioko du beste be-  
launaldi batekoak: orrelakoak orko erdi obe du, noiz izangoko amabi  
baino.

---

(18) P. ITURRALDE, Berritasumaz, EGAN 1955, 5-6, 5 ta 6 g.or.



Bigarren belaunaldi orrek bere bidea galdu egin du, ta lenengoarekin uztartuz bat egin duen ezkerero, aren nagusigoa bizkortu egiten du. Axalez belaunaldi egin-egina dala begitanduko zaigu, lenengoaz bat egin duelako, nonbait.

Orobat, bakarrik eta eraginik bage geldi daiteke irugarren talde bat, erabat lenengoaren bestelako dana: irugarren au, belaunaldi zapaldua izango da, ta besterik ezinean, bere era gailendu ezinik, irurotatik bat egin bear izango du: geroago ta bakarrago lotu, ala bere burua ukatuta inoren iarraile iarri, ala amorrik egiteke, belaunaldi berriaren etorrera zalapartatsuaren zain egon. Amorrik egin ezpadeza, aiton-amonen ondorengo geldituko da, edota seme-bilobaen aintzindari ta aurrelari. Nagusi dan belaunaldiari alde egin ba'dezaio, ezta belaunaldion batasunik izango, ta aurrelari. Nagusi dan belaunaldiari alde egin ba'dezaio, ezta belaunaldion batasunik izango, ta lenengo ta irugarrena geroago ta etsaiago lirake, izan ere.

Lafitte'k dionez, "geroxeago, bizpairu gizamende igaro-ta, badatorke aren abagunea: aziak ere batzuetan idor, agor eta hila iduri du, eta bien bitartean orra non, lurra eta aroa aldaturik, ozitzea, belartzea, landaretzea gertatzen zaion. Berritzapen andi guzien karietara, badira beti leengo zenbait bakar, oietaz bat-batetan eta berealakoan oroitzen baita jendea, aitzin-bidari izenaz agurtzen dituelarik" (19).

Belaunaldi bateko idazle ta gogoetariak banaka artuta, naiz belaunaldi osoa erabat artuta, zer-nai bide aukeratzeko beren gain daude, beren eskuko dira. Askatasun orrek, orde, badu mugarik, ots, lengoaz beste bideak barna io bear du belaunaldi berriak: auntzak adarrak dauzkan aldera doa alakoa; buru-buztanka doa, ioan ere. Lengoak gaizki ezarri omen zuen auzia, edota gaizki erabaki onien zuen auzia egingo du bere. Arrezkerero, lengo belaunaldia auldu ta aitu daneko, berria sortzen da. Ark utzi zituen utsuneek erakutsiko diote urrengokoari zein bide artu. Aurrena bakuna ta xaloe izan ba'ledi, batzun eta bapikatua gertatuko lizake urrengokoa: aurrena zerbaiten alde, alderdikari edo eskualdeka ari izan ba'ledi, urrengokoak aren buruz-buru ta moko-z-moko liarduke.

Lengo ioerak gogor egin dezanean eta ioera berriak besterik galde dezanean, sor diteke belaunaldi berria.

---

(19) P. ITURRALDE, Berritasunaz, EGAN 1955, 5-6, 5 g.or.



## II

### BELAUNALDIAREN ZERA ERAGILEAK

Azter ditzagun zeatzago ele-eder-belaunaldia dakarten zerak, Petersen'ek dakarrenez.

#### *Odola ta iaioitza.*

Galton'i eta Ribot'i orpoz-orpo iarraiki, belaunaldi berrien arazo osoa, ar-emetzea ta odol-naaste utsa omen da, Ottokar Lorenzen'en ustez.

Tamalgarria, benetan, teori zakar ori ta egia ezpaitatoz bat. Bego ortan, oial garbirik ezpaitugu oiengandik aterako.

Ori bai, gutxi gora bera urte berdintsuetan, edo bitarte laburraren epean iaioitakoak izaten dira belaunaldi batekoak: amabost urteko epea-edo iar ledike ortxe antxe.

#### *Azibide ta ezibidea.*

Noiz-naiko gizon iakintsuak eta eder-zaleak oro andika sailkatzen eta bereizten ziran beinola: onetara sortu ziran, adibidez, gizakume gotikoa, berpizkunde-aldikoa, errokokoa, erromantikoa-ta. Ori ezta naikoa, ordea, nor nor dan ezagutzeko. Bakoitza nor dan zeatz-meatz, xuxen, bear bezala adierazteko, aren aziera ta ezibidea ezagunak bear genituzke izan, eta ain zuzen, belaunaldi-bideburuan. Bestetara esan, andik eta emendik datozen urak elkarrenganaten diran bertan, aldapak gain-bera datozen urak zein alderditara duten ixurkia ageri dan bertan; urok naastu ba'lediz, ibai berria sortuko lukete.

#### *Elkarren artu-emanak.*

Iru mailetan barna igaroten dira elkarren artu-emanak, C. Mannheim'ek dionez.

Lenik, ongi mugatutako toki batean bertan egokitzen dira belaunal-



dikoak, eta bizitzarteko epe batean, oroz bat, gertari zenbaiten tarteko gertatzen dira nolarebait: lurra urratuz, nork bere bizitzarteko ioera antolatzen du. Lur ongi landuan aziak bezala, aien gogoan gizarteko iakintza ta ele-eder aziak erorten diranekoxe, elkarren artu-emanak asten dira, elkarren bizitzarteko io-muga bana ezarririk. Auzi beraxe erabaki nairik nolarebait elkartzen diran gazteen artean errez sortu oi da, taldeka bederen, belaunaldiaren batasuna: gertari berdinak sorterazi nairik ari dira batzu batera, bestetzu bestetara. Zuzen ezarritako oldarrez, talde bakoitzean nolabaiteko itsasgorapen-beherapenak sortzen dira, zein baino zein gogorrago sortu ere.

Bada besterik, izan ere, belaunaldiaren batasuna ekar dezakeanik: esate baterako, Heine, Gutzkow, Laube, Mundt, nor bere gain bizi ziran, Menzel'en ukaldiek elkarrerazi zituzten arte.

Ikastetxea ere, batez ere nagusia, toki egoki gerta ditezke, belaunaldi berria sor ledin: bertan asmo berriek egiten dute kabi, ta beste belaunaldikoekin artu-emanetan ari izanda, gogo berria sostean irazeki baitaite; batik-bat ikasleak, irakasleen inguruan bil ditezenean, eta ikasleok ikas-nai itoak ba'lira.

Belaunaldiak bere batasuna iritxita gero, ezarian-ezarian zabalduz ioan oi da gezarnien bitartez: urtez kide diranen artean zubiak ezarten baitituzte oiek.

Bestalde, elkarrekiko gutunez iraunerazten dute beren gogoia neurri ta hein berean. Orobat, uraren gain-azala, berenez, zelai dagoen ezker, ontzi bi, naiz geiago, be-aldetik elkarganako bidea irikirik dutela ipinita, urak ontzi guzietan goiera berdina artzen du.

Asmo berdinetan gero ta tinkoago elkartuta, aldizkari ta egunerokoen bitartez zabaltzen dituzte beren burutapenak eta bulkoak: gazteen elkartasuna sorterazi ta areago bailezakete aldizkari, asteroko ta eguneroko oiek. Eztute eskuakiro aldizkariok luzaro irauten; egitarauan ezarritako sailak burututa gero, il egin oi dira, ta belaunaldiaren epe heteraino eztute irauten.

Elkarren arteko bilkurak ere ernagarri izaten dira, gazteak bide berrien iakitun gerta ditezten.

Irratia ta urrutikuskina ere izan ditezke artu-emanen bide. Mai-zago, ordea, belaunaldia itxuraz aldatu egin dezakete; non-naiko asmoetara baitaude, batasunaren lerroak eta zerak alperrik galdu ta lorrindu egin ditezke, aize guzietara zabalik dauden lore-lur arloak sasitu oi diran bezala.

*Elkarrekin bizi izandako gertariak.*

Aldi bateko bertako gertariak besterik adierazten diete aurrei, gazteei, garerdiko gizonei ta agure zarrei, bizitzarteko aro bereizian ger-



tatzen baitzaizkie. Gaztaroan bizi izaten diran gertariak izaten dira berez egokien eta beren-bererik belaunaldi berria sortzeko, gaztaroa baita bizitzarteko garairik kilikagarriena ta beratzena. Aitzitik, agure zaarrak sor-sorrean bizi oi dira, eta axolagabe eta soraio oi dira, oien gogoia ezpaitute dardaraka iarten gertariak; gazteena, berriz, asaldatu ta sutan txinpart-iarrio ezarten dute.

Adibidez, 1830'garreneko Uztailean gertatu zan matxinada zala-ta soraio lotu zan Goethe, 81 urte baitzituen, eta Saint Hilaire'k eta Cuvier'ek zerabilten iakintza-eztabaidaren azkena zein zatekean iakiteari ederrago zeritzaion, matxinadaren herri iakiteari baino. Bitartean, matxinada berean ageri zan garraren suak eta pozaldi eroak itsaso zabal osoa ipar-bururaino irazeki zezakeala uste zuen Heine'k, 33 urte baitzituen. Errez adi diteke: Goethe'k eta aren adinekoek 1789'garreneko lenengo matxinada ikusia zuten, eta arrezkero, beste ori lau-orritan, buruko ileak lazturik, naiz musututs geldituta ikusten zuten. Heine'k eta aren iduriko gazteek aoz-belarri entzuna zuten lengo matxinadaren berri ta hura berriztea irrika biziz zuten gogoko, matxin arteko lagun gerta baitzitezkean. Gainera, gazteak asarrerazi ta sumindu egiten ditu agureen betiko lelo onek: lena berriztu besterik ez tala egiten, zaarrak berri dirala, alegia. Bestalde, beren matxinada egin nai izaten dute gazteok ere, beren burua gailen agerturik, eta goizaurreko gau minean askatasunaren eguzkia iratzarteko kukurruku egin nai izaten dute oilarturik. Orobat beren arpegia ausi ta txorakeriak egiteko beren buruen iabe dira, izan ere. Egun eta eguzki orrela izan dira gauzak. Biraoa inoiz gazte izan eztanari; biraoa inoiz agure zahar izan ez titekenari. Gazterik zahar eta zaharturik gazte dirauenaren ederra, ordea.

Erri guzien arteko garatzek egundoko gora izan zuten suburdi ta itsasontziak agertu ziraneko, ta urtez kide etziranak nahasi ta barratu egin ziran. Orobat gertatu da gure bizitzatean: egalontziak, irratia, kiziaren (atomoaren) amaratzea, urrutikuskinak, ilargi-umeak eta asmatu dituzteneko, eleak eta beleak banatu dira. Agure zaharren asmoz, ederrarenak egin zuen, edota il zori gogorra izan du: garerdiko ta garako atsekabe-itxaropen artean kili-kolo ta keko-meko lotu dira: gazteenek, berriz, egun berriaren argi-urratzea bailitzan, lekaioka agurtu dute.

Ezari-ezarian gertatzen dira ogasunen aldaketak; ikusi-ala ikusita, ikuspegia zabalduago egiten da: gertatuak gertatu, ikusiak ikusi, aien gora ta etorkizuna sostean eta begi-itxi-iriki batean somatzen da, ordea.

Egia esan, gertari zenbait ederraren eta iakintzaren eragile bezala, bestetzu, berriz, aiek erabat porrot eragiteko bide bezala agertzen zaizkigu. Lehenek, gizona, giro berrian eta osasungarrian ezarten dute:



bigarrenek, berriz, edoi goibel dirudite, ta tximista, ostots, oinaztarriek argitan ezarten dute aldikideen egoera bana. Gertari bera, belaunaldiaren ausiabantza gerta diteke ta urregorako aurrerabide ta indarbide. Geroari dagokio ori ikustea ta erabakitea.

Belaunaldi berria sor dedinean, besterik ere gerta diteke: alegia, aldi batean, erakusmeneko norbait gailen ager daite: ez nora, ez ona, bidea galduta dabilzan gazteak orrelako buruzagi orren bearra somatzen dute, ta bera ezagun dezateneko, lur edo elur ezponda gelditu ezinak bezala, atzetik daramatzi, eraman ere, ta aren eraginez bere iduriko egiten du belaunaldi osoa. Mendi goitik-bera amiltzen dan zunbil, enbor edo aitz biribila geldierazterik eztago. Bakan badirudi ere, alako gizonak ezituzte geienetan gazteek urtez-urte beren kideko diranen artean bilatzen. Beren adinekoen artean, iauresten dituzten iainko txikien igarleak arkitzen dituzte, arkitu ere: ioandako belaunaldiko izaten dira otsemaile ta aintzindariak, eta ildako belaunaldiko gertatzen dira iainko-txiki il ezinak.

#### *Nagusi ta buruzagiak.*

Ongi azter ba'dezagu, aldi bakoitzak, belaunaldi bakoitzaren begien aurrean bere eredia izaten du. XV'karren mendeko Bepizkundeak edotariko gizon askotakoa zuen gogoko; barrokoak, ongi ikasia; prantses-gogoetariak, iakituna; ingles-gogoetariak, gizabidez iantzi ta edertutako ekandu ondun gizona; alemanek, zintzo eta zuzena; ioan dan mendeko azkenaldikoek buruen buruko gizona. Orixe zuten beren io-muga nagusi ta gogo.

Bestalde, askotakoa da buruzagia, izan ere: urtez kide diran erritarren aurrean iarten dan nagusia ta antolatzailea; gazteei bidea erakusten dien irakaslea; iauresketa, iauresle ta guzti agertzen dan gizaurena. Iainko-txikiaren aurka ustez ustekabean asalda daitezke iauresleok, ordea.

Belaunaldikoek aintzakoan dituztenak ez tira beti olerkariak izaten. Gazteak agitz sakon eta bizi tankeratzen dituzte gogoetariak: orrelakoak mun eginda artzekoak dituzte gazteek eta eztauzkate atzeko zotzean. Gogoetariaren lagunekin oi dituzten artu-emanak gora andiko izaten dira. Gogoetariaren idazteiek eta aren iarraileek zabalitzen dituzten aren lan eta asmoek uzta ederrik ekar lezakete. Gogoetari berriaren asmoak zain eta muiñ geroagokoek ezagutu al izaten dituzte: urtez aren kideek gizon anditatz artuta beraren asmoak oso-osoa onar ditzakete. Ikasiago ta ulerterrezago egiten dira erakusmeneko gogoetariaren asmoak. Ori ixilean eta bakarrean egiten dute aren iarraileek, Gogoetari hura ikurrintzat artzea, lagunabarren eta erri osoaren egitekoa izaten da, ordea. Adi-erreza ta ari-arikoa da



ori. Erakusmeneko gogoetolari baten burubideak eta bulkoak astiro baino astiroago egiten dira ulergarri, sakonak eta astunak izaten baitira: zama-itsasontziak iduri, sakon barreneratzen dira, ta ugate, urbide ta itsasatakan barrena eraman bear izaten ditugu, ondar io eztezaten; txalupa ta potin arina, berriz, ur-azalean zear arin baino arinago ioan doa.

Bestalde, gogoetolari ark zerabilen izkera ulerkaitza izan oi da: asmo berriek, itz berriak asmatu bearra baitakarte nai ta nai ez. Leenik, asmo berria bera ere ezta ulerterreza izaten, gure asmoen beste-lako baita: ezago, ordea, aren itz berria, gogor xamarra iduritzen baitzaigu. Ta izan ere, gogor xamarra izan ditekera da.

Lanaren lanez eta biotz zabalez azterrenak artzen dituzte aren iarraileek. Ardo berri hura zaragi zaharretan sartzen dute asmo aren zabaltzaileek: asmo zaharrei oraingo izkera egokierazten diete, alegia, ta ezarian-ezarian, aren izkera ta asmoak ulergarri egokituta, onartu egiten ditu erri xea ere ta erabili darabiltzi.

### *Belaunaldiaren izkera.*

Leenik, ala bear-eta, izkera izaten dute buruz-buru oztopo belaunaldi berrikoek. Ezta au auntzaren gaberdiko eztula. Asmo berriak, bazterrak arro ta sutan ezar ditzan, izkeraz ere berria bear du izan.

Gogo berria dakarten gazte taldeak eztira beren beregi itz arrigarrinen bila ibiltzen, ez orixe. Alare, egiari berea zor diogu: itz zoragarrinen sorgina kilikagarri ta zirikagarri agertzen zaie, aietan asmo, burubide, iduri ta biotzondo berrien sail berriak ikusi uste baitituzte, ilun xamar ba'da ere. Eder eta iakintzaren alorretan sortzen diran auzi berriek izkera berria ekarten dute, ekarri ere.

Orobat io-muga berak eraginda, erabat elkarturik bizi diranen artean berebiziko izkera sortzen da nolarebait, ezkutuan elkar uler dezaten, nonbait.

Asieran, sasi-izkera bezala-edo, euskalgaizto bezala artzen dute belaunaldiko eztiraneak.

Belaunaldikoen artean itz berriak, naiz itz zahar berriztuak erabilten asten dira ta taldeko eztiraneen artean ere zabaltzen asten dira. Zabaltze orri, ordea, mugak ezarten dizkiote belaunaldiko eztiraneak, ezpaitituzte onartzen; ezpaititu itzen sorginkeriak erakarten, ezin onartu.

Bada besterik ere gertari ortan, eta estu-estu elkartuta, egon ere. Idurimena ta asmamena bizi-bizia izan oi da gaztaroan, eta entzun-ala berenganatu egiten dute gazteek. Edozein izkeratara berealaxe iarten dira gazteak. Gaztea gizonagotuz doan ginoan, aren izkera ere muga-



tuz eta ertsituz ioan oi da. Meillet'ek zionez, edonork 25 urte bete egiten ditueneko, bere izkera biribilduta ta ertsituta erakusten du, ta eztu aurrerantzean aldatzerik izaten alakoak. Alare, iritzi orren aldeantzik ere gertatzen da idazleen artean: alegia, 40 urte eginak izan arren, belaunaldi berriaren izkera berenganatu dutenak badira, izan ere. Erabat artuta, ordea, uka-ezina da, zenbait urtetako diranek itz berriak ezin ikas ditzaketena.

Gauzak berak dakarrenez, itz berrien alperrikako asmaketa, parragarri ta elepidetzat artzen dute besteek. Eztute gazteek agureen esanik aditu nai izaten eta agure zaharrek ezin uler dezakete gazteen esanik. Elkar gutxietsi ta zeintzat aintzat uzten dute ta eztaude ez batzu ez bestetzu izpidean. Elkarren lanak ebazteko bekoki estuegia izanda, senean eta aokeran eskualdeka ari izan oi dira. Bi aldeetako iskiloak erabateko iseka, ista ta irribarrea izaten dira. Ez ta bai kitzika ta sistaka diardute ta maiz inakinka; batak bestearen inakina egiten dute, alegia. Idaztankeraren ioan-etorrietan gora andiena du inakinak, zaharraren zaharrez, edota berriaren berriz zertzu ziran parragarri adierazten baitizkigu: erri-gizonen goraberetan marrazki parragarriak bezala, izkeraren eta senaren goraberak iakinerazteko iturri obeagorik gutxi.

### *Belaunaldia gainbera.*

Eztu luzaroan esturik eta ertsirik irauten taldeak. Belaunaldikoen artean oi ez bezalako jenuiak ba'leude, arin egingo bailukete alde, beren buruen iabeegi baitira, izan ere. Beren ioerak bertan bera ufzita, belaunaldi arekin bateratu ziranek ere, lengo ioerara io dezakete. Belaunaldiaren erdi-erdian zeudenek beren ioeran irauten dute, iraun ere, ta beren ioeraren alde ta ioera berrien aurka ekiten diote. Elkartuegi egiten diralako, ta gazte berriei bidea autsi nai dietelako, ain zuzen, ioera berrien etorrera erreztu egiten dute. Belaunaldiaren batasuna dute beren gaztelu alakoek. Amaikatxo idazle zahar ezagunak dira, aien iritzi etsigarriek ezpaitzituzten idazle berriak aintzat artzen. Aurrerantzean, onezkoak egin ezik, belaunaldi arenak egin du.

“Giza-asmo aundi guzietan gertatzen da. Gizaldi gazteak zaarrari zirika, zaarrari bultza, Zaarra bere egonean goxo, ta aurrerago ez nai. Gazteak: “Eup! garaia da”. Zaarrak: “Ago ixilik, lotsagabea!” (Lizardi, Itz-lauz, 1934 Donostia, 58 g.or.)

Nai ta nai ez, burutu ezina izaten dute elkarrekin. Agure zaharrek, eguzkia itsasoan barna sartzen ikusten baitute, gazteek, berriz, eguzkia mendi tontorretatik gora sortzen birloraturik so egiten baitute. Schopenhauer'ek esana izan liteke ez ta bai orren zergatikakoa:



bizitzarteko erdia, zorion-gose ase-ezinak beterik dauka, euki ere, ta beste erdia, zoritxar-beldurrak.

Osasunez makal eta motel, soinez astun, gogoz or-konpon-zale, ikasiaren ikasiaz okiturik, andienaz aurrera ioanak eta adiurriz berekoiegi izaten dira zaharrak eskuarkiro: artzaile izaten dira, baina eman-zale ez. Onak daude oiek itsuari argi egiteko.

Gaszteek, berriz, errezegei ikusten dute, ikusi ere, berenganako zaharren ikusi-ezina. Erri geienetan gazteek begirunez eta itzalez io oi dute garako gizonengana argi eske ta laguntza eske. Zaharren ederra eukitearren, an naiz or, bizilan egiten dute. Orixe izaten da gazteen lenengo urratsa: elkar aditzekoa egiten dute, alegia. Irutatik bitan eztituzte aurrekoak garaitu, irauli, ta zapaldu nai izaten, berenganatu ta berendu baizik. Baldin urteen arteko aldeak garai al ba'ditzate, eta elkar ongi ar ba'dezate, gutxitan bezalako belaunaldi estu ta sendorik egingo dute, gazteen arteko elkartasuna bezain estu ta sendoa, bederen. Orixe gertatu zitzaizen Goethe'ri ta Schiller'i: elkarri ordagoka ari izan ondoren, ari batekoak ez izanarren, naiz-ta asmoz, adiurrez, io-mugaz buruz-buru egon, inor bezain kide ta adiskide gertatu ziran. Bein edo bein! Zar-gazteon aserreok eta burutu-ezinok garai eypaditez, nork beraren kideengana ioko du.

### *Belaunaldiaren zabalera ta mardera.*

Esanak esan, belaunaldikoek lanean diarduten epea ezta belaunaldia, ezta urtez kide izatea ere, io-muga berdinak eragindako kidetasuna baizik. Arrezkero, talde kopurutsuek batera auzo-lanean diardute, io-muga berdinak eraginda. Gogaide izanik, darabilten kemena gaiago ta areago egiten da, ta aien lana eraginago, altsuago ta ugal-korrago gertatzen da.

Alare, zertan dagoen belaunaldia iakin-arren, belaunaldi utsez ezin adieraz daiteke idazle bakoitzaren eder-lana, zuri, gorri ta kikirriki, Ioera baten begitartea, edo lauki baten lerroak ezaguterazteko bai, egoki gerta daiteke. Belaunaldia oinarritzat artuta, ordea, idazle bakoitzaren lana luze bezain zabal eta ondo-mokor ezin azter eta iker daiteke, ezta aren edertasun osoa adierazi ere. Orobat, idazle noizkoa ta nongoa eta zein endatakkoa dan iakin-arren ere, ezin iakin dezakezu besterik bage, aren berri erabat.

Belaunaldika adierazteak, gauzak dakarrenez, ele-ederra ta gizar-teko ta erri-arteko goraberak elkaturik adieraztea ekarten du.

Belaunaldiaren zabalera ta sakonera eztira berdinak izaten. Belaunaldi batzu, erri baten mugapean gertatu oi dira: bestetzu, eguz-



kipeko erri guzietan zabaltzen dira, azkenengo bi gudu nagusiak bezala. Errialde bateko bereiztasunak kendu egiten dituzte gertari batzuk. Dagoneko non-nai zabalduak dira erri-arteko salerosketa-sarea ta elkarren artu-emanak: itsasontzi, egalontzi, irrati, ilargi-umeeek-eta elkarrerazi egin dituzte eguzkipeko erriak oro; ta begietatik urrun ziranak, biotzetik urren ezarri dizkigute.

Belaunaldiak ere geroago ta zabalagoak eta sakonagoak gertatuz doaz, eta orobat laburragoak ere. Au ulerterrez da: elkarren arteko tartearak laburragoak diran ginoan, lasterrago zabaltzen dira, ta belaunaldi baten gara betea arinago ta burutzen duten belaunaldiek lasterrago elkar atzematen dute orpoz-orpo.

ZAITEGI ETA PLAZAOLA'TAR IOKIN'EK.

